

Udelenie Holubyho pamätnej medaile SBS prof. RNDr. J. Komárkovi, DrSc.

Valné zhromaždenie SBS dňa 11.4.2001 udelilo na návrh Algologickej sekcie a Hlavného výboru SBS Holubyho pamätnú medailu SBS prof. RNDr. Jiřímu Komárkovi, DrSc. za zásluhy o algologický výskum Slovenska.

Prof. Komárek patrí medzi vedúce osobnosti nielen českej, ale aj európskej algológie. Je všeobecne uznávanou autoritou najmä v taxonómii siníc/cyanobaktérií a zelených rias, autorom mnohých knižných publikácií a pôvodných vedeckých prác. Narodil sa 28.5.1931 v Brne, vysokoškolské štúdium ukončil r. 1953 na Biologickej fakulte UK v Prahe. Teraz je univerzitným profesorom na Juhočeskej univerzite v Českých Budějoviciach a vedúcim vedeckým pracovníkom Botanického ústavu AV ČR v Třeboni.

Jeho zásluhy o rozvoj algológie na Slovensku a o algologický výskum Slovenska sú nemalé. Bol školiteľom, konzultantom alebo spolupracovníkom viacerých slovenských algológov. Ochotne pomáhal ako lektor na hydrobiologických a algologických kurzoch na Slovensku, recenzoval mnohé diplomové, kandidátske a iné práce. Na Slovensku, a najmä v Tatrách a na východnom Slovensku sústavne zbieral materiál siníc a rias už od školských čias. Z týchto zberov opísal samostatne alebo so spolupracovníkmi niekoľko nových taxónov nielen pre územie Slovenska, ale aj nových pre vedu, napr. sinice *Scytonema pratii* Komárek 1956, *Gomphosphaeria natans* Komárek et Hindák 1988, *Scytonematopsis starmachii* Kováčik et Komárek 1988, *Eucapsis carpatica* Komárek et Hindák 1989, alebo zelené riasy *Dictyosphaerium botrytella* Komárek et Perman 1992, *Botryococcus terribilis* Komárek et Marvan 1992, *B. pila* Komárek et Marvan 1992 a iné.

Pri tejto príležitosti uvádzame chronologicky zoznam jeho vedeckých publikácií, ktoré sa týkajú územia Slovenska:

- Komárek J., 1956: Nové hormogonální sinice. – Preslia, Praha, 28: 369 – 379.
- Komárek J., 1958: Die taxonomische Revision der planktischen Blaualgen der Tschechoslowakei. – Algologische Studien, pp. 10 – 206, Academia, Praha.
- Komárek J. & Kalina T., 1965: Bemerkungen zur Coenologie und Systematik der Gattung *Homoeothrix* (Thur ex Born. et Flah.) Kirchn. – Österr. Bot. Z., Wien, 112: 424 – 441.
- Hindák F. & Komárek J., 1968: Cultivation of the cryosestonic alga *Koliella tatrae* (Kol) Hind. – Biol. Plant., Praha, 10: 95 – 97.
- Kann E. & Komárek J., 1970: Systematisch-ökologische Bemerkungen zu den Arten des Formenkreises *Phormidium autumnale*. – Schweiz. Z. Hydrol., Basel, 32: 495 – 518.
- Komárek J., 1972: Temperaturbedingte morphologische Variabilität bei drei *Phormidium*-Arten in Kulturen. – Preslia, Praha, 44: 293 – 307.
- Komárek J., Hindák F. & Javornický P., 1973: Ecology of the green kryophilic algae from Belanské Tatry Mountains (Czechoslovakia). – Arch. Hydrobiol./Algolog. Stud., Stuttgart, 9: 427 – 449.
- Komárek J. & Kann E., 1973: Zur Taxonomie und Ökologie der Gattung *Homoeothrix*. – Arch. Protistenk., Jena, 115: 173 – 233.
- Komárek J., 1974: The morphology and taxonomy of crucigenioid algae (Scenedesmaceae, Chlorococcales). – Arch. Protistenk., Jena, 116: 1 – 73.
- Komárek J., 1976: Taxonomic review of the genera *Synechocystis* Sauv. 1892, *Synechococcus* Näg. 1849 and *Cyanothece* gen. nov. (Cyanophyceae). – Arch. Protistenk., Jena, 118: 119 – 179.

- Komárek J. & Perman J., 1978: Review of the genus *Dictyosphaerium* (Chlorococcales). – Arch. Hydrobiol./Algolog. Stud., Stuttgart, 20: 197 – 233.
- Komárek J., 1979: Národní jména řas. – In: Holub J. (ed.): K problematice českého odborného názvosloví rostlin. – Studie ČSAV, Praha, 6: 73 – 79.
- Horecká M. & Komárek J., 1979: Taxonomic position of three planktonic blue-green algae from the genera *Aphanizomenon* and *Cylindrospermopsis*. – Preslia, Praha, 51: 289 – 312.
- Komárek J. & Kováčik L., 1987: Revision of several species of the genus *Homoeothrix* (Cyanophyta). – Preslia, Praha, 59: 229 – 242.
- Komárek J. & Hindák F., 1988: Taxonomic review of natural populations of the cyanophytes from the *Gomphosphaeria* – complex. – Arch. Hydrobiol./Algolog. Stud., Stuttgart, 50 – 53: 203 – 225.
- Kováčik L. & Komárek J., 1988: *Scytonematopsis starmachii*, a new cyanophyte species from the High Tatra Mts. (Czechoslovakia). – Arch. Hydrobiol./Algolog. Stud., Stuttgart, 50 – 53: 303 – 314.
- Komárek J. & Hindák F., 1989: The genus *Eucapsis* (Cyanophyta/Cyanobacteria) in Czechoslovakia. – Acta Hydrobiol., Kraków, 31: 25 – 34.
- Komárek J. & Kováčik L., 1989: Trichome structure of four *Aphanizomenon* taxa (Cyanophyceae) from Czechoslovakia, with notes on the taxonomy and delimitation of the genus. – Plant Syst. Evol., Wien, 164: 47 – 64.
- Komárek J. & Marvan P., 1992: Morphological differences in natural populations of the genus *Botryococcus* (Chlorophyceae). – Arch. Protistenk., Jena, 141: 65 – 100.
- Komárek J. & Anagnostidis K., 1998: Cyanoprokaryota 1. Teil: Chroococcales. – Süßwasserflora von Mitteleuropa 19/1, Gustav Fischer, Jena-Stuttgart-Lübeck-Ulm, 548 pp.

V mene všetkých slovenských algológov a hydrobiológov gratulujeme J. Komárkovi k udeleniu Holubyho pamätnej medaile SBS a prajeme mu veľa tvorivých síl a dobré zdravie do ďalších rokov!

FRANTIŠEK HINDÁK

ŽIVOTNÉ JUBILEÁ

RNDr. Terézia Krippelová, CSc. – zakladateľka synantropnej botaniky na Slovensku

Prvého mája oslávila krásne životné jubileum, 80 rokov, RNDr. Terézia Krippelová, CSc. zakladateľka výskumu synantropnej flóry a vegetácie na Slovensku, čestná a zaslúžilá členka Slovenskej botanickej spoločnosti a nositeľka pamätnej Holubyho medaily. Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied ocenilo jej celoživotnú prácu 24. apríla 2002 podakovaním na seminári „Významné osobnosti SAV v roku 2002“. Slávnostné laudatio predniesol riaditeľ Botanického ústavu RNDr. I. Jarolímek, CSc. Pri výbere smerovania svojej vedeckej dráhy je relatívne ľahšie vybrať si prácu vo vednom odbore, ktorý je „in“, ako sa dnes zvykne hovoriť tým odborom, ktoré sú na vrchole svojho rozvoja. Náš dnešný oslávenc (a onedlho jubilant), pani RNDr. Terézia Krippelová, CSc., si však vybrala tú ťažšiu, o to však záslužnejšiu cestu – založila a rozvinula na Slovensku výskum v novej vednej oblasti synantropná botanika.

Po ukončení univerzitného štúdia v neľahkých vojnových a povojnových rokoch bola poverená vedením prednášok o kultúrnych rastlinách v Botanickom ústave Slovenskej univerzity v Bratislave. Už vo svojej doktorskej dizertácii, ktorú obhájila v r. 1949 na tému

„Buriny a ruderalne rastliny okolia Bratislavy“, zdôraznila rastúci význam cudzokrajných zavlečených druhov rastlín najmä pre druhové zloženie a vývoj vegetácie v urbanizovanej a kultúrnej krajine.

Väčšinu svojho vedeckého života aktívne pôsobila v SAV. Do Laboratória geobotaniky a systematiky rastlín, jedného z raných vývojových štádií dnešného Botanického ústavu SAV, nastúpila v r. 1955 a do dôchodku odišla ako vedúca vedecká pracovníčka v r. 1982. Sústredila sa najmä na poznanie biológie synantropných druhov rastlín a odhaľovanie zákonitostí vývoja a rozšírenia synantropných rastlinných spoločenstiev. Výsledky publikovala v sérii monografií a časopiseckých publikácií. K najvýznamnejším monografiám patria: Ekológia burín v obilninách (1953), Semená burín a Vegetačné pomery Záhoria (obidve spoločne s dr. Krippelom, 1955), Vegetácia Žitného ostrova (1967), Ruderalne spoločenstvá Malaciek (1972), Rozšírenie synantropných rastlín v Košickej kotline (1974), Synantropná vegetácia Košickej kotliny (1981). Po odchode do dôchodku dr. Krippelová vydala ešte dve knihy. Obidve sú botanické, ale majú osobitý charakter. Ak by sa krásna literatúra vymedzovala na základe vzhl'adu, určite by som obidve zaradil k nej. Sú bohato ilustrované profesionálnymi botanickými fotografiami autorky a nádhernými akvarelnými paní Kataríny Cigánovej, ktorá ilustrovala aj prvé diely Flóry Slovenska.

Neoddeliteľnou súčasťou obdivuhodne plodného a činorodého života dr. Krippelovej bola vedecko-organizačná práca a výchova a usmerňovanie mladších kolegov - aspirantov a študentov – diplomantov. S entuziazmom jej vlastným stmelila záujemcov o synantropnú botaniku a v r. 1969 založila v rámci Slovenskej botanickej spoločnosti Sekciu pre výskum synantropnej flóry a vegetácie. Popri množstve prednášok, kolokvií, terénnych exkurzií a besied o najnovšej botanickej literatúre, zorganizovala päť medzinárodných sympózií Synantropná flóra a vegetácia I – V (v r. 1971 – 1988), ktoré sa stali pojmom v európskom meradle.

Najlepším argumentom, ktorý osvedčuje význam a silu vedeckej invencie dr. Krippelovej je pokračovanie a rozvíjanie jej ideí v kolektíve pracovníkov, ktorý počas pôsobenia v slovenskej botanike sformovala. Cieľom mnohoročnej práce početného tímu botanikov bolo získať dostatok kvalitných poznatkov pre čo najúplnejšiu charakteristiku synantropnej vegetácie na Slovensku z hľadiska jej druhového zloženia, dynamiky vývoja, ekológie a rozšírenia. Podarilo sa ho naplniť v r. 1997, keď vyšla v rámci edície Vegetácia Slovenska monografia Synantropná vegetácia. Jej autori, žiaci a nasledovníci dr. Krippelovej, ju venovali svojej učiteľke k 75-tym narodeninám.

Mám tú česť a šťastie, že patríam k žiakom dr. Krippelovej. Od gymnaziálnych liet váhania medzi biológiou a hudbou ma viedla jej láskavá ruka, dnes môžem povedať, tým správnym smerom. Vážená pani doktorka Krippelová, dovoľte, aby som sa Vám v mene Vašich žiakov a všetkých kolegov z Botanického ústavu SAV poďakoval za to obrovské množstvo práce, ktoré ste na poli botaniky vykonali, za to, že ste nám otvárali oči, aby sme videli viac, za to, že ste nám otvárali trinásť komnaty botaniky. Za cenné a krásne knihy, za terénne exkurzie, za dlhé rozhovory, za vľúdnosť, láskavosť a ochotu vždy podať pomocnú ruku...

Úprimne ďakujem.

IVAN JAROLÍMEK

NEKROLÓGY A SPOMIENKY

Zomrel čestný člen SBS prof. RNDr. Zdeněk Černohorský, DrSc.

Po krátkej ťažkej chorobe zomrel dňa 5. septembra 2001 v Prahe jeden z pilierov československej i českej botaniky, profesor Zdeněk Černohorský, DrSc. Pripomeňme si stručne jeho životnú cestu, jej začiatok však vôbec nenaznačoval, že sa raz udomácní na výšinách botaniky. Narodil sa 27. 12. 1910 v chudobnej rodine dedinského pekára v dedine Chroustovice neďaleko Vysokého Mýta vo východných Čechách a už od strednej školy bol odkázaný iba sám na seba. Vďaka nadpriemernému nadaniu a nezvyčajnej vytrvalosti získal roku 1934 doktorát prírodných vied a stal sa učiteľom, neskôr profesorom v Českom Krumlove. Rok 1938 mu priniesol stratu značnej časti majetku a nedobrovoľné presídlenie.

Po skončení druhej svetovej vojny sa stal asistentom v Botanickom ústave Vysokej školy poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Prahe, kde sa roku 1947 habilitoval. V roku 1949 ho menovali profesorom na Pedagogickej fakulte Univerzity Karlovej, roku 1959 ho preložili na Prírodovedeckú fakultu tej istej univerzity, kde pôsobil (v rokoch 1961 – 1963 ako dekanom) až do roku 1977, keď odišiel do dôchodku. Okrem pedagogickej, dôležitá bola aj jeho činnosť organizačná. Dvanásť rokov bol predsedom Československej botanickej spoločnosti (od roku 1976 bol jej čestným členom) a 27 rokov vedúcim redaktorom jej periodika Preslia.

Profesor Černohorský bol neobyčajne rozhladený, rýchlo sa vypracoval aj na vynikajúceho popularizátora a didaktika, svedčia o tom ostatne jeho učebnice, ktoré sa dočkali početných vydaní i prekladov. V slovenčine v rokoch 1964 a 1971 vyšli Základy rastlinnej morfológie, roku 1965 Základy sústavnej botaniky. Priťahovali ho však najmä dva odbory: rastlinná morfológia a lichenológia. Tu dosiahol svetové prvenstvo vypracovaním metodiky fluorescenčnej analýzy, v taxonómii sa venoval najmä rodu *Rhizocarpon*. O jeho význame v tomto vednom odbore svedčia aj 4 druhy lišajníkov pomenované na jeho počesť.

Treba spomenúť vzťah profesora Černohorského k Slovensku. Od tridsiatych rokov prispieval k poznaniu slovenských lišajníkov. Spolupodielal sa na rozvoji slovenskej botaniky, či to už bolo dlhoročným členstvom vo viacerých komisiách, oponentskou a recenznou činnosťou, prekladmi jeho učebníc, ale najmä výchovou nových odborníkov. Preto sa zaslúžene roku 1979 stal čestným členom Slovenskej botanickej spoločnosti a roku 1996 nositeľom Holubyho pamätnej medaily SBS.

Odišiel nestor českých i slovenských lichenológov. Jeho žiakom ostali nielen spomienky na spoločné chvíle v jeho pracovni i dni v čase a nečase hôr, ale najmä príklad presnosti a náročnosti nielen voči iným, ale najmä voči sebe samému. Nezabudnú ani na porozumenie, s ktorým viedol ich kroky a formoval pohľady na prírodu a svet. Vďaka za všetko!

IVAN PIŠŮT

Za Slavomilom Hejným (21.6.1924 – 22.6.2001)

Na prahu tretieho tisícročia, v deň letného slnovratu sa dožil 77 rokov a žiaľ nasledujúci deň zomrel, jeden z najvýznamnejších českých, československých a európskych botanikov dvadsiateho storočia – RNDr. Slavomil Hejný, DrSc.

S. Hejný pochádzal z južných Čiech a pečať tejto krajiny si niesol celým svojim životom. Po gymnaziálnom štúdiu, počas protektorátu, absolvoval dvojročnú rybársku školu vo Vodňanoch a po otvorení vysokých škôl sa zapísal na Prírodovedeckú fakultu

Univerzity Karlovej v Prahe. Vegetačné pomery protivínskych a vodňanských rybníkov boli témou jeho doktorskej dizertačnej práce (1948) a tejto problematike zostal verný. Spočiatku pôsobil ako asistent na PrF UK a v r. 1953 nastúpil na Ústredný výskumný ústav rastlinnej výroby v Prahe-Ruzyni, čo ovplyvnilo jeho profesnú orientáciu na synantropnú botaniku. Na tomto pracovisku napísal kandidátsku dizertačnú prácu, ktorú obhájil v r. 1956.

V nasledujúcom období okrem rozvíjania hydrobotaniky a synantropnej botaniky sa zviditeľnil predovšetkým svojou mnohostrannou organizačnou prácou, čo bolo v tom politickom období veľmi komplikované. V r. 1956 nastúpil do bývalého Geobotanického laboratória v Průhoniciach. Po reorganizácii Biologických ústavov ČSAV sa stal riaditeľom novo vzniknutého Botanického ústavu ČSAV a na tomto poste zotrval 28 rokov (1962 – 1990). Jeho úloha bola neľahká, keďže riadil aj pracoviská v Prahe (hydrobiológia), v Brne (ekológia) a pracovisko v Třeboni (hydrobotanika), ktoré založil. Zároveň bol správcom historicky cenných objektov akými sú park a zámok v Průhoniciach. Podarilo sa mu vybudovať niekoľko terénnych výskumných staníc. V čase izolovanosti sa mu darilo udržiavať kontakt so zahraničím. Za cenu osobných záruk mohli aj jeho pracovníci vycestovať, viacerých „kádrove nevyhovujúcich“ odborníkov prijal do zamestnania. Pracovné zánietenie týchto ľudí a atmosféra v zachránených tímoch boli najlepšie vyjadrenou vďakou. Okrem toho, že sa zaslúžil o vznik a profiláciu najväčšej botanickej inštitúcie v bývalom Československu, svojím vplyvom a strategickou rozvážnosťou ovplyvňoval a formoval rozvoj botaniky v celom štáte, čo do značnej miery súviselo aj s jeho vedeckými hodnotami (člen korešpondent – 1972, akademik – 1984). Nie je naším cieľom a ani v našich možnostiach vymenovať všetky ostatné funkcie, ale pre pochopenie jeho vplyvu v štátnej vednej politike pripomíname len tie najvýznamnejšie: predseda ČSBS (1976 – 1990), člen predsedníctva Českého zväzu ochrancov prírody, podpredseda a neskôr predseda Vedeckého kolégia ČSAV biológie organizmov, populácií a spoločenstiev, predseda vedeckých rád chránených krajinných oblastí Třeboňsko a Jizerské hory, viceprezident Association Aquatic Vascular Plant Biologist a iné. Pôsobil v edičnej rade vydavateľstva Academia, kde prispel k založeniu novej edičnej rady „Vegetace ČSSR“, bol členom redakčných rád mnohých domácich a zahraničných časopisoch. Ako predseda komisií ČSAV pre obhajoby kandidátskych a doktorských dizertácií a koordinátor výskumných úloh bol častým hosťom na Slovensku.

Jeho srdečný a úprimný vzťah k Slovensku a slovenským botanikom, pochádza ešte z mladosti. Priateľstvá, ktoré tu vznikli na základe odborných a ľudských záujmov, ostali trvalé. Aj jeho prvá manželka pochádzala zo Slovenska. Bol výborným znalcom južného Slovenska – Podunajskej a Východoslovenskej nížiny. Tu študoval vegetáciu vôd a mokradí a poznatky publikoval v roku 1960 v monografii „Ökologische Charakteristik der Wasser- und Sumpfpflanzen in den slowakischen Tiefebene (Donau- und Theissgebiet)“, čím položil základ hydrobotaniky na Slovensku. Publikácia je stále citovaná na celom svete. Vznikala popri štúdiu burín na ryžoviskách, ktoré sa v päťdesiatich rokoch na Slovensku zakladali. S. Hejný toto obdobie zúročil štúdiom autekológie makrofytov, pričom zohľadnil premenlivosť životného prostredia (termíny ekofáza...). Mnohí z nás sú mu vďační za odborné a neformálne konzultácie najmä počas terénov a konferencií a za „podržanie“ slovenskej botaniky na oficiálnych jednaniach, čo obyčajne nebolo bezproblémové.

Pôsobenie dr. Hejného v novom tisícročí má odozvu vďaka jeho mimoriadne bohatej publikačnej a editorskej činnosti. Bibliografia jeho prác z oblasti botaniky obsahuje vyše 400 titulov (Preslia 1984, 1995), pričom je známe, že publikoval aj v iných odboroch. Ťažiskové sú práce, ktoré majú vzťah k vegetácii vôd, mokradí a k synantropnej vegetácii, s akcentom na ekológiu rastlín a fytoecológiu. Z bohatej editorskej činnosti pripomíname,

že aj jeho zásluhou od r. 1988 postupne vychádzajú zväzky dlho očakávaného a záslužného diela „Květena České republiky”, kde je aj spoluautorom. Založenie vedeckého časopisu „Folia geobotanica et phytotaxonomica” a vedecko-populárnej edície „Živou přírodou” sú spojené s jeho menom.

Myšlienky S. Hejného prenášajú do tretieho tisícročia aj jeho žiaci a nasledovníci. Bol to široko vzdelaný človek, ktorý nachádzal záľubu vo filozofii a umení. Romantik a poet – aj to bol Slávko Hejný, jeho básne citovo viazané na prírodu sú toho najlepším dôkazom. Precestoval takmer celý svet, ale duchom bol federalista a Česko-Slovensko bez hraníc bolo jeho domovom. Česká botanická spoločnosť aj Slovenská botanická spoločnosť ho menovali čestným členom. Ako dôchodca, aj keď so zdravotnými problémami, neprestával publikovať a pokračoval v polstoročnom monitoringu vegetácie rybníkov až do konca svojho života.

V závere si dovoľujeme - jeho dobrá priateľka a kolegyňa od mladosti a jeho žiačka - poďakovať sa dr. Hejnému v mene slovenskej botanickej obce za jeho vklad do nášho kultúrneho a vedeckého bohatstva a zároveň sľúbiť, že sa budeme snažiť jeho štafetu odovzdať nasledovníkom.

Podrobný životopis a bibliografia S. Hejného boli publikované v Preslii:

Kopecký K., 1984: Člen koresp. ČSAV Slavomil Hejný, DrSc. - 60 let. – Preslia, Praha, 56: 267 – 280.

Jeník J., 1995: Slavomil Hejný jubilujícím sedmdesátníkem. – Preslia, 66:357 – 365.

HELENA OŤAHELOVÁ & KAMILA ZAHRADNÍKOVÁ

Prof. RNDr. Augustín Murín, DrSc. - už nie je medzi nami

Vlani odišli z našich radov viacerí významní predstavitelia staršej generácie československých botanikov, ktorí významnou mierou prispeli k budovaniu pyramídy poznatkov o flóre Slovenska: Dr. Z. Svobodová, prof. Z. Černohorský, Dr. Z. Pilous, Dr. S. Hejný, v poslednom mesiaci roku 2001 aj náš učiteľ a dlhoročný kolega prof. A. Murín a mykológ Ing. C. Paulech z Botanického ústavu SAV.

Prof. RNDr. Augustín Murín, DrSc., bývalý vedúci Katedry botaniky PríF UK v Bratislave, iba nedávno, po dosiahnutí veku 65 rokov odišiel do dôchodku, kontakt s pracoviskom však napriek svojmu zhoršenému zdravotnému stavu neprestal udržiavať. Hoci v jubilejnom článku pri príležitosti šesťdesiatky prof. Murína pani Dr. M. Luxová, DrSc. obširne zhodnotila jeho vedecký prínos, dovoľm si tiež uviesť niekoľko faktov z jeho biografie, najmä profesionálnej.

Narodil sa v Oravskej Lesnej 13.3.1933. Prírodovedeckú fakultu UK absolvoval v r. 1957 a nastúpil na Katedru fyziológie rastlín, kde sa venoval najmä rastlinnej anatómii a cytológii. Viacerí si ešte pamätáme, ako nám na cvičeniach z prvého predmetu z odboru botanika, ktoré viedli jeho služobne starší kolegovia, účinne pomáhal nájsť v preparátoch hľadané objekty a vylepšoval našu prácu s mikroskopom. Cytológia, či karyológia dominovala stále v jeho výskumnej činnosti, ktorej významným medzníkom bola obhajoba kandidátskej dizertačnej práce o mitotickom cykle v r. 1964. Po habilitácii na PríF UK v Bratislave v r. 1967 absolvoval ako hosťujúci učiteľ zahraničný pobyt na Katedre botaniky Faculty of Sciences, Baghdad University v Iraku, kde prednášal botaniku aj genetiku a viedol práce diplomantov i postgraduálnych študentov.

Po návrate zo zahraničia jeho nástup na Katedru systematickej botaniky a následná dlhoročná spolupráca s doc. Májovským a jeho spolupracovníkmi priniesli ovocie v podobe

série karyotaxonomických príspevkov v Acta Facultatis. V spoluautorsve s ďalšími kolegami publikoval aj počty chromozómov druhov kveteny Mongolska a Iraku. Početné údaje o počtoch chromozómov vyšších rastlín flóry Slovenska boli uverejnené v IOPB Chromosome Number Reports v časopise Taxon a napokon v uznávanom diele Májovský, Murín et al. (1987): Karyotaxonomický prehľad flóry Slovenska.

V súvislosti s reorganizačnými zmenami na biologických pracoviskách UK po niekoľko rokov nebol kmeňovým pracovníkom našej katedry, ale Ústavu experimentálnej biológie, neskôr vedúcim oddelenia evolučnej a experimentálnej karyológie Ústavu molekulárnej a subcelulárnej biológie UK. Dokázal si rozdeliť sily na paralelné riešenie problematiky experimentálnej karyológie a kontinuálnu spoluprácu na objasňovaní taxonomickej a evolučnej problematiky vybraných rodov, druhových komplexov a druhov západokarpatskej, osobitne slovenskej flóry.

V doktorskej dizertačnej práci, ktorú obhájil v r. 1989, analyzoval faktory regulácie mitotického cyklu. Včas pochopil význam biologického testovania nových chemických látok s predpokladanými fytotoxickými a mutagénnymi účinkami a vďaka výsledkom jeho dlhodobých experimentov bol požiadany o spoluprácu na dvoch dôležitých medzinárodných projektoch.

Významný je i metodický prínos prác prof. Murína. Už vo svojej prvej publikácii v prestížnom časopise Stain Technology predstavil novú metódu prípravy trvalých roztlakových a rozterových preparátov, v r. 1984 publikoval štandardizovaný cytogenetický test na chromozómové aberácie, tzv. *Vicia* - test, prácami z r. 1980 a 1984 zaviedol jednoduchú orientačnú metódu na určenie fytotoxicity chemicky znečistených vôd, v r. 1987 publikoval článok: Kvety ako indikátory mutagenity a fytotoxicity znečisteného životného prostredia, ktorý metodikou i výberom modelových rastlín inšpiroval viacerých nasledovníkov.

Jedným z kritérií pre získanie titulu univerzitného profesora je vytvorenie vlastnej vedeckej školy. V prípade prof. Murína sa jeho splnenie potvrdilo prácami mnohých žiakov priamych i nepriamych. Patrí ku nim aj súčasný vedúci katedry botaniky doc. K. Mičieta s početnými diplomantami a doktorandami. Otcovu odbornú štafetu nesú ďalej aj jeho obaja synovia, Gustáv a Martin.

Práce taxonomického a karyogeografického zamerania, ktoré väčšinou vznikali v spolupráci s doc. J. Májovským, boli orientované na rody *Pulmonaria*, *Symphytum*, *Trifolium*, *Crocus* (na štúdiu ktorého sa podieľala aj Dr. Hindáková), agregátne druhy *Isatis tinctoria*, *Allium ericetorum* a druhy *Dryopteris pseudomas*, *Sternbergia colchiciflora*, *Festuca arundinacea*, *Ruscus hypoglossum*. S doc. Ferákovou študoval *Achyrophorus maculatus*, *Syrenia cana*, *Allium scorodoprasum*, s Dr. Paclovou *Ranunculus altitatis*, *R. reptans*. K pravidelným dodávateľom materiálu pre nespočetné karyoanalýzy patrili mnohí externí spolupracovníci katedry ako napr. Dr. Svobodová, doc. Háberová, doc. Vaverková. Stanovil karyotyp nášho najznámejšieho paleoendemického druhu *Daphne arbuscula* a publikoval prvé údaje o počtoch chromozómov mnohých taxónov kveteny Slovenska. Popri divorastúcich druhoch karyologicky študoval aj úžitkové, najmä liečivé a okrasné rastliny.

V ostatnom období svojej aktívneho pôsobenia na katedre sa osobitne zaujímal o prirodzenú variabilitu druhov, polyploidiu, frekvenciu výskytu rôznych spontánných mutácií, albinotických foriem. Systematicky sa venoval náročnému stanovovaniu počtov chromozómov papraďorastov.

Bol predsedom komisie pre obhajoby KDP z odboru botanika, neskôr garantom doktorandského štúdia. Jeho aktivita v Slovenskej botanickej spoločnosti bola ocenená udelením titulu Zaslúžilý člen SBS a za významnú publikačnú činnosť, najmä prácu o mitotickom cykle získal v r. 1988 Holubyho medailu.

Prof. Murín si nebudoval pomník vedca z okrídlených slov, ľúbivých prednášok, ani smelých hypotéz. Bol v prvom rade vynikajúcim pozorovateľom prírody a laboratórne

zdatným vedeckým pracovníkom, veľmi usilovným a disciplinovaným experimentátorom, ktorý rozumel rastlinným objektom na všetkých organizačných úrovniach.

Mal rád rodný oravský kraj, ktorého krása, ale i tvrdé prírodné podmienky poznačili celý jeho život. Bol hrdý na svoje goralské korene. Na katedrových spoločenských podujatiach, ale aj pri ohníčku v teréne, nikdy nezabudol zanôtiť obľúbenú pieseň Gorálu. S ňou sme ho 12. decembra v predvianočnom rušnom čase odprevadili na poslednej ceste.

Vážený pán profesor, milý Gusto, vyjadrujeme Ti aspoň v spomienke obdiv aké vysoko kladné by bolo Tvoje sumarizovanie, Tvoja konečná bilancia v prospech našej *Scientia amabilis* i Tvojich početných žiakov a pokračovateľov.

VIERA FERÁKOVÁ

Odišiel v 72 rokoch života

Keď sme sa s ním v to mrazivé popoludnie dňa 3. januára 2002 na cintoríne v Modrovej pri Piešťanoch naposledy lúčili, uvedomil som si tvrdú realitu odchodu dobrého priateľa, kolegu a dlhoročného vedúceho oddelenia patologickej fyziológie rastlín Ing. Cypriána Paulecha, CSc. V tomto zamyslení je zakódovaná aj absolútna pravda, ktorá hovorí, že odišiel tam, odkiaľ nieto návratu.

Narodil sa 27. novembra 1929 v dedinke, ktorá je aj miestom jeho posledného odpočinku. Tam prežil najkrajšie roky v kruhu najbližších. Vysokoškolské štúdium ukončil v roku 1954 na Vysokej škole zemедělskej v Prahe, odbor ochrana rastlín. Spoznával tu nielen život veľkomesta, ale aj tajomstvá fytopatologickej vedy, ktorej venoval celý svoj život. Ostal jej verný po celý čas a svojou prácou vyoral hlbokú brázdú v oblasti ochrany zdravia kultúrnych rastlín na Slovensku. Ako mladý absolvent nastúpil na šľachtiteľskú stanicu vo Vígľaši vo funkcii fytopatológa. Na tomto pracovisku publikoval prvé práce o dovtedy u nás neznámej chorobe mazľavke trpasličej (*Tilletia controversa*). Odtiaľ v roku 1963 nastúpil do služieb SAV, v ktorej zotrval až do svojho odchodu do dôchodku.

Po obhájení kandidátskej dizertačnej práce v roku 1966 sa jeho výskumná činnosť orientovala na štúdium vzájomných vzťahov medzi múčnatkou trávovou (*Erysiphe graminis*) a jačmeňom ako hostiteľskou rastlinou. Moderný prístup v štúdiu interakcie medzi hostiteľskou rastlinou a parazitom umožnil prehĺbiť poznanie o fyziologických poruchách hostiteľa v procese patogenézy a po novom chápať aj ekologické vzťahy medzi oboma partnermi. Za súbor publikovaných prác bola jemu a spolupracovníkom udelená Cena SAV. Je autorom vyše 250 vedeckých prác, autorom alebo spoluautorom 6 knižných publikácií, editorom, prípadne vedeckým redaktorom viacerých zborníkov.

Významnou mierou sa zaslúžil o výskum mikromycétov Slovenska. Preštudoval skoro všetky regióny Slovenska z hľadiska druhového spektra múčnatiek. Výsledky dlhoročného štúdia vyústili do knižnej publikácie Flóra Slovenska X/1 „Huby múčnatkotvaré (*Erysiphales*)“, ktorá vyšla v roku 1995 vo vydavateľstve Veda. V práci je opísaných 108 druhov fytopatogénnych mikromycét radu *Erysiphales* rozšírených na 714 druhoch hostiteľských rastlín, patriacich do 64 rastlinných čeľadí. Väčšina druhov a ich hostiteľské rastliny nebola doteraz z nášho územia známa. Získané poznatky sú prínosom pre základné poznanie jednotlivých skupín organizmov v biocenózach nášho územia, ako aj prínosom pre viaceré oblasti praxe a pre poznanie mykoflóry Slovenska. Výsledky zároveň prispievajú aj k celkovému poznaniu rozšírenia druhov radu *Erysiphales* vo svete.

Nebohý Ing. C. Paulech, CSc. bol dlhé roky pedagogicky činný na PríF UK v Bratislave a SPU v Nitre, bol školiteľom diplomantov a vedeckých aspirantov. Bol organizátorom početných konferencií z oblasti patologickej fyziológie rastlín, ktoré mali dobrú vedeckú úroveň a medzinárodný ohlas. Bol činný v početných vedeckých spoločnostiach pri SAV

a ČSAV, členom komisií pre obhajoby DrSc. a CSc. Za vedeckú aktivitu dostal viacero vyznamenaní a ocenení. Slovenská botanická spoločnosť mu za jeho organizačné a vedecké zásluhy udelila titul Zaslúžilý člen. Pričinil sa o zriadenie Bratislavskej pobočky Československej vedeckej spoločnosti pre mykológiu pri ČSAV. V spolupráci s najbližšími kolegami a priateľmi budoval a cieľavedome pripravoval podmienky, aby sa mykologický život na Slovensku úspešne rozvíjal.

Pod jeho vedením oddelenie patologickej fyziológie rastlín, ktoré bolo od jeho založenia v roku 1963 jediné v rámci bývalých socialistických štátov a tiež v Strednej Európe, si získalo dobré vedecké renomé u nás i vo svete. Toto oddelenie bolo však po rôznych reorganizáciách zrušené.

Milý Cypro, ako sme Ti familiárne hovorili, miloval si prírodu, a tak si jej dobre rozumel. Študoval si ju, aby si spoznával jej múdrosť, problémy a mnohé neznáme veci, ktoré si dokázal úspešne dať na papier ako vedecké práce, ktoré rozširovali naše poznanie o živej prírode, v lone ktorej si sa narodil a do jej lona si sa opäť vrátil. Všetci Tvoji najbližší spolupracovníci, priatelia a Tvoji žiaci i touto cestou vyjadrujeme úctu i uznanie k Tvojej práci, ktorú si v prospech slovenskej vedy vykonal. Ďakujeme za všetko. Odišiel si navždy, ale Tvoje dielo ostane natrvalo živé, rovnako ako spomienky na Teba.

Odpočívaj v pokoji, nech Ti je zem slovenská ľahká!

ANTON JANITOR

Zomrel prof. Dr. Gábor Uherkovich, DSc., nositeľ Holubyho pamätnej medaily SBS

Po krátkej ťažkej chorobe zomrel v Pécsi dňa 7. marca 2002 prof. Dr. Gábor Uherkovich, DSc., prvý zahraničný algológ vyznamenaný Holubyho pamätnou medailou SBS.

Gábor Uherkovich sa narodil 20.10.1912 v Dobšinej, kde si vo vtedajšom trojjazykovom regióne osvojil slovenský jazyk. Po rozpade Rakúska-Uhorska sa jeho rodičia presťahovali do Budapešti. Na svoju dedovizeň na Slovensku sa však vracal pravidelne až donedávna. Aj jeho prvé algologické práce patrili štúdiu riasovej vegetácie horských potokov v okolí Dobšinej (1942, 1943). V spolupráci s východoslovenskými hydrobiológmi T. Antošom a E. Šafrankom publikoval dva hydrobotanické príspevky o východoslovenských riekach (1968a, b). Takisto jeho posledná algologická práca z územia Slovenska sa dotýka Spiša a Vysokých Tatier (1993). Niekoľko krát prednášal v Bratislave, či už na pôde Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV a Slovenského národného múzea, alebo ako hosť Výskumného ústavu vodného hospodárstva.

Za zásluhy o poznanie sinicovej a riasovej flóry Slovenska ako aj za rozvoj slovensko-maďarských vzťahov v botanike mu Slovenská botanická spoločnosť v r. 1996 udelila Holubyho pamätnú medailu. Týmto prof. Uherkovich získal dve prvenstvá: stal prvým maďarským botanikom a súčasne prvým zahraničným algológom, ktorý dostal toto najvyššie vyznamenanie SBS.

Odchodom prof. Uherkovicha stráca nielen maďarská, ale aj európska botanika a hydrobiológia vynikajúceho vedca a človeka vzácnych charakterových vlastností. Jeho meno nám zostane v pamäti ako symbol tolerancie, nezištného priateľstva a medzinárodnej spolupráce.

FRANTIŠEK HINDÁK

Poznámka: Bibliografia vedeckých prác G. Uherkovicha týkajúcich sa Slovenska sa nachádza v Súpise siníc a rias Slovenska (1971 – 1992) (Hindák, Biológia, Bratislava, 48/Suppl. 1: 3 –

51, 1993). Správu o udelení Holubyho pamätnej medaile prof. Uherkovichovi pozri Bulletin SBS, 18: 187, 1996.

Doc. RNDr. Antonín Pyšek, CSc. (1929 – 2002)

Na prahu nového roka, keď s nádejou pozeráme do budúcnosti, odišiel náhle (2.1.2002) dlhoročný člen výboru Sekcie pre výskum synantropnej flóry a vegetácie ČSBS a SBS, Čestný člen Českej botanickej spoločnosti – Doc. Antonín Pyšek.

Narodil sa 10. 2. 1929 v Plzni. Po maturite v meste Klatovy (1948) študoval na Prírodovedeckej fakulte UK v Prahe (absolvent r. 1952) a nastúpil na svoju dlhoročnú pedagogickú dráhu. Pôsobil v Podboranoch, Karlových Varoch a v Plzni (Pedagogická fakulta). Počas učiteľského pôsobenia vychoval celý rad prírodovedcov. Nadšenie pre botaniku dokázal preniesť na svojich poslucháčov a tešil sa mimoriadnej obľube. V totalitnom režime to však bolo z hľadiska vedenia skôr na škodu. Keď v roku 1974 musel opustiť Pedagogickú fakultu v Plzni, bol ako napísal K. Prach (1999), postihnutý možno viac ako on sám celý odbor. Zamestnal sa ako výskumný pracovník úseku ochrany podzemných vôd Stavebnej geológie, n. p. Praha, kde jeho pracovnou náplňou bola botanická indikácia znečistenia prostredia. Na novom pracovisku dosiahol dr. A. Pyšek výborné výsledky a celý rad ocenení. Výsledky svojej práce prezentoval na medzinárodnom fóre. Na Pedagogickú fakultu v Plzni sa vrátil v roku 1990 po výzve študentského štrajkového výboru a za 5 rokov do odchodu na dôchodok stačil vychovať niekoľko výborných botanikov, vrátane svojich nástupcov na katedre. Svoje vedomosti a bohaté skúsenosti odovzdával však študentom a svojim kolegom aj potom. Okrem početných exkurzií (i mykologických) viedol kurz indikačnej botaniky pre študentov Biologickej fakulty Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach, bol školiteľom viacerých doktorantov.

Vedecká činnosť Doc. Pyšeka bola veľmi rôznorodá. Predovšetkým to bola fytoecológia a ekológia synantropnej vegetácie so širokým zameraním. Jeho práca sa vždy vyznačovala dôslednosťou, štúdiom hĺbkou. Preto sa neuspokojil s určovaním systematicky kritických taxónov do agregátov, ale študoval ich taxonomicky. Stal sa uznávaným znalcom rodov *Chenopodium*, *Atriplex*, zapracoval sa do problematiky rodu *Oenothera*, *Pilosella* a iných. V posledných rokoch života sa venoval rodu *Aster*, *Populus*, spolupracoval na výskume zastúpenia zavlečených druhov v rastlinných spoločenstvách a pri mapovaní druhov rodu *Reynoutria*. Dokladom jeho vedeckej aktivity je zoznam vedeckých prác a článkov, počítajúci viac ako 200 titulov (J. Sofron: Preslia, Praha, 61:85 – 91, 1989, P. Pyšek in K. Prach: Preslia, Praha, 71:187 – 189, 1999).

Slovenská botanická verejnosť ho bližšie spoznala počas Sympózií synantropnej flóry a vegetácie (od roku 1973). Mnohí účastníci našli v ňom ochotného spolupracovníka a priateľa. Následne sa zúčastňoval mnohých akcií, poriadaných synantropnou sekciou a úzko spolupracoval s členmi výboru, ktorý mal československú pôsobnosť. Z jeho osobnosti vyžarovala láska k práci, ba viac, nadšenie pre všetko, do čoho sa pustil. „Ať žijí *Chenopodiá!*“ znelo venovanie na separátoch s tematikou druhov, často považovaných za škaredé a neužitočné. Spolupráca s kolegami na Slovensku bola mnohostranná. Výmena separátov, herbárových položiek, edičná a recenzná činnosť a mnohé ďalšie.

Milý Toník, za všetkých spolupracovníkov a priateľov, za všetkých, s ktorými si botanizoval od maďarských plání, cez trnavské kalové polia po šumavské ruderálne biotopy

Ti úprimne ďakujem. Tvoja spolupráca, priateľstvo a láskavý humor nám budú vždy chýbať.
Čeŕ Tvojej pamiatke!

TERÉZIA SCHWARZOVÁ

